

Jacek Wojeński

Nowa ewangelizacja w epoce postmodernizmu i jej implikacje pastoralno-katechetyczne

---

Wrocławski Przegląd Teologiczny 22/1, 87-102

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. JACEK WOJEŃSKI*

NOWA EWANGELIZACJA W EPOCE POSTMODERNIZMU I JEJ IMPLIKACJE PASTORALNO-KATECHETYCZNE

Nie głosimy bowiem siebie samych,
lecz Chrystusa Jezusa jako Pana (2 Kor 4,5).

Wprowadzenie

„Świat ponowoczesny jest konstrukcją, która wznosi się dzięki praktyce jednostkowych wyborów, wyborów dokonywanych w specyficznej rzeczywistości i według charakterystycznych dla współczesnego świata reguł¹. Charakterystyczne dla tej rzeczywistości jest występowanie nieuchwytnej ilości prawd bądź niechęć do jakiegokolwiek definiowania kategorii prawdy, a naczelną zasadą tej epoki staje się wolność jednostki, która może prowadzić do całkowitej lub częściowej negacji określonych bytów².

Wobec tak przedstawiających się fenomenów epoki postmodernistycznej warto dostrzec te istotne i trwałe zmiany, które zostały spowodowane wieloma nowymi czynnikami. Co więcej, pojawiła się pewna dwuznaczność w ocenie tego co „postmodernistyczne” wśród chrześcijańskich myślicieli, będąca czasem akceptacją, a innym razem odrzuceniem tego zespołu zjawisk. Na pewno niepokojące dla chrześcijanina czy Kościoła są niektóre z nurtów postmodernistycznych, które głoszą, że epoka pewników, także pewników wiary, minęła bezpowrotnie, a człowiek powinien teraz nauczyć się żyć w sytuacji całkowitej

* Ks. dr Jacek Wojeński – absolwent Instytutu Pastoralno-Katechetycznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie.

¹ A. KASPEREK, *Poszukiwanie Godota. Studium socjologiczne o relacjach pomiędzy oczekiwaniem a ładem społecznym*, Katowice 2002, s. 31.

² S. CISZEWSKI, *Wychowanie – kulturowe konteksty w ponowoczesnym świecie*, „Studia Edukacyjne” 8(2008), s. 27.

tego braku sensu, pod znakiem tymczasowości i przemijalności. Współczesnemu człowiekowi grozi więc pycha, która oznaczałaby chęć posiadania o wiele więcej niż mu się należy. Stąd działanie Kościoła mające na celu przywrócenie harmonii człowieka z Bogiem, ze społeczeństwem i z samym sobą.

W dalszej części artykułu spróbujemy odpowiedzieć na pytania: Jak zdefiniować epokę postmodernizmu? Co to jest pre-ewangelizacja i jakie są założenia ewangelizacji? Jak rozumieć nową ewangelizację i jakie należy wyciągnąć wnioski pastoralno-katechetyczne w przestrzeni ponowoczesności? Naszą analizą obejmujemy nauczanie Soboru Watykańskiego II, myśli papieży: Pawła VI, Jana Pawła II, Benedykta XVI, Franciszka, oraz filozoficzne i teologiczne rozważania współczesnych filozofów i teologów.

Postmodernizm

Reakcja na modernizm i sprzeciw wobec ekonomicznych mechanizmów rynkowych, które decydowały o tworzeniu i podziale dóbr kultury, zapoczątkowały postmodernizm³. Pierwotnie dotyczył on zjawisk natury estetycznej⁴, społecznej czy technologicznej, a później znalazł zastosowanie w sferze filozofii. J. Życiński wyróżnia cztery nurty postmodernizmu. Pierwszy to postmodernizm francuski z dominującymi wpływami dekonstrukcjonizmu Jacques'a Derridy, a reprezentują go tacy przedstawiciele jak: J.-F. Lyotard, M. Foucault, G. Deleuze⁵. Chodzi o istotność „dekonstrukcji” zastanych sposobów myślenia o rzeczywistości. Drugi nurt to postmodernizm amerykański, w którym dominują bądź to elementy pragmatyzmu (R. Rorty), bądź też odmienne od tradycyjnych inicjatywy stworzenia kategorii filozoficznych (D. Griffin, J. Cobb)⁶. Trzeci nurt to postmodernizm chrześcijański, który akceptuje krytykę ideologii oświecenia i pozytywnie ujmuje relację chrześcijaństwa wobec współczesnych wyzwań kultury⁷. Czwarty nurt to postmodernizm populistyczny (ideologiczny), który w sposób niespójny i niekonsekwentny przeprowadza krytykę tradycji sokratejsko-oświeceniowej⁸.

W kulturze europejskiej pojmowanie człowieka należy odnieść do dwóch źródeł czy też dwóch tradycji: greckiej lub grecko-rzymskiej oraz judaistycznej, dlatego też można wyróżnić określone płaszczyzny myślenia o człowieku. W starożytności człowiek był jako byt wobec Kosmosu, w średniowieczu – był

³ S. JEDYNAK, *Postmodernizm*, w: *Mała encyklopedia filozofii*, red. S. Jedynak, Bydgoszcz 1996, s. 363.

⁴ W. KOPALIŃSKI, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Warszawa 2007, s. 455.

⁵ J. ŻYCIŃSKI, *Bóg postmodernistów. Wielkie pytania filozofii we współczesnej krytyce moderny*, Lublin 2001, s. 24.

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże.

jako byt wobec Boga, w nowożytności – był jako byt wobec Rozumu, w XIX i XX wieku człowiek był i jest jako byt wobec dziejów⁹. Ta ostatnia relacja dotyczy epoki postmodernistycznej. Co więcej, interpretacja człowieka wobec dziejów stanowi dwie koncepcje. Pierwsza widzi w dziejach pewien proces powszechny, który sobą obejmuje jedynie przeszłość rodzaju ludzkiego, a druga koncepcja włącza w ten proces „historię naturalną”, która pojawiła się wraz ze sformułowaniem teorii ewolucji¹⁰.

Postmoderniści ambiwalentnie postrzegają człowieka, uważając go za byt otwarty dzięki swej wolności, chociaż ograniczony i ograniczany, gdy domaga się równych praw dla ludzi oraz gdy broni prawa do istnienia i manifestowania swej odrębności przez grupy mniejszościowe i zepchnięte na margines współczesnego życia¹¹. Zdaniem S. Wielgusa tłumaczą to naturalistyczną koncepcją człowieka, uwypuklając jego cielesny wymiar i skrajnie pojmowaną wolność, której nie ograniczają przykazania, etyczne nakazy czy zakazy¹². Stąd tolerancja pozytywna zakazująca akceptowania zastanych i obowiązujących poglądów religijnych, politycznych, społecznych, a tym samym zachęcająca do afirmacji wszelkich postaw, zachowań, przekonań odmiennych od naszych¹³.

Zauważalny jest feministyczny akcent antropologii w postmodernistycznej literaturze, gdy ukazywane kobiety dominują w walce o równouprawnienie. Kobiety nie tyle walczą o miejsce w istniejącym, ustalonym porządku świata, lecz chcą zmienić sam ów porządek, gdyż nie ma dla nich wyzwolenia, podobnie jak nie ma rozwiązania dla ekologicznego kryzysu w społeczeństwie, dla którego podstawowym modelem wzajemnych stosunków jest model dominacji¹⁴. Stąd ruch kobiet i ruch ekologiczny wywodzący się z ekologii głębi winny zjednoczyć wysiłki w walce o nowy ład – ekofeminizm.

Nie istnieje – według Rorty’ego – natura ludzka, czyli taki zbiór cech, które decydowałyby o naszym człowieczeństwie, co więcej nie ma możliwości wskazania na jakieś, obiektywne przesłanki ludzkiej solidarności. Stąd solidarność trzeba stworzyć. Postmodernistyczna solidarność określana jest mianem solidarności negatywnej, ponieważ budowana jest na gruncie unikania czegoś (ból, poniżenie), nie zaś na dążeniu do jakiś założonych z góry wartości i celów. Natomiast w wyniku szczegółowego opisu różnych odmian bólu i poniżenia, zawartych w powieściach lub opisach etnograficznych, bardziej niż religijne traktaty były one zasadniczym wkładem współczesnych intelektualistów w postęp moralny¹⁵.

⁹ A. ZACHARIASZ, *Człowiek wobec pytania o sens istnienia. Wprowadzenie do antropologii analitycznej*, Lublin 1996, s. 7.

¹⁰ A. BRONK, *Filozofia w czasach postmodernizmu*, w: *Co daje współczesnemu człowiekowi studium filozofii klasycznej*, red. P. Mazaniak, M. Mylik, Warszawa 1997, s. 70–72.

¹¹ K. WILKOSZEWSKA, *Czym jest postmodernizm?*, Kraków 1997, s. 15.

¹² S. WIELGUS, *Postmodernizm*, „Keryks” 7(2008), s. 38.

¹³ Tamże.

¹⁴ K. WILKOSZEWSKA, *Czym jest postmodernizm...*, dz. cyt., s. 9.

¹⁵ R. RORTY, *Przygodność, ironia i solidarność*, tłum. J. Popowski, Warszawa 1996, s. 192.

Ukazanego pojęcia postępu moralnego nie należy rozumieć jako odwołania się do z góry określonego, idealnego celu lub systemu wartości, lecz jako rozwój indywidualnych wrażliwości moralnych. W tym też sensie postmoderniści wskazują bardziej rosnącą kulturową rolę poety i powieściopisarzy niż filozofów czy kapłanów¹⁶. Uwidacznia się to w koncepcji postmodernistycznej edukacji sentymentalnej, która widzi dokonujący się postęp w rozwoju człowieka nie tyle za sprawą oddziaływania na ludzki rozum za pomocą wielkich narracji (kodeksów), lecz przez uwrażliwienie współbliznich na ludzką krzywdę i poniżenie, poprzez oddziaływanie na emocje¹⁷.

W ponowoczesności istnieje wiele procesów o charakterze kulturowym. Zaczyna dominować światopogląd konsumpcjonistyczny. Natomiast akcent na dyscyplinę, samoograniczenie i racjonalność zostaje zastąpiony dążeniem do osiągnięcia życiowego zadowolenia poprzez gromadzenie dóbr, wrażeń, doświadczeń i przeżywanie stanów satysfakcji¹⁸. Zmieniający się styl życia, pluralizm przekonań i światopoglądów, który bierze początek w ich prywatyzacji i subiektywizacji, oznacza często poszukiwanie nowej duchowości poza wymiarem instytucjonalnym Kościoła i wspólnot religijnych¹⁹. Pewnego rodzaju niechęć wobec korespondencyjnej koncepcji prawdy i podkreślenie niebezpieczeństwa aksjologicznego oraz politycznego w przypadku uzurpowania sobie posiadania całej prawdy. Stąd człowiek powinien pogodzić się z niepewnością poznawanych prawd²⁰. Własne życie jest często traktowane jako obszar eksperymentu i autokreacji, a w relacji do inności drugiego człowieka pojawia się życzliwa tolerancja dla jego odmienności. W społeczeństwie szanuje się różnice kulturowe, zalecając pielęgnowanie tych odmienności. Kreowana wizja świata poprzez dominującą pozycję mediów i przekaz kulturowy do obywatela społeczeństwa ponowoczesnego kształtuje hiperrzeczywistość – świat, który jest oderwany od rzeczywistości²¹. Widoczna jest niespójność kultury współczesnej bez wyraźnego motywu jednoczącego, poprzez brak centrum aksjologicznego i światopoglądowego.

Wartości, które propagują postmodernistyczni filozofowie to: wolność, tolerancja, sprawiedliwość, solidarność, autonomia, wrażliwość na los innego, akceptacja ambiwalencji wyborów etycznych i światopoglądowych²². Krytyczny stosunek do przeszłości, zastanych tradycji kulturowych i filozofii europejskiej prowadzi do tego, że istotną rolę winny odgrywać marginalizowane grupy społeczne jak: mniejszości etniczne, seksualne czy ludzie wykluczeni bądź uznani za „zbędnych”²³.

¹⁶ W. WENCEL, *Wojna*, „Postygodnik” 12(2000), s. 9.

¹⁷ A. SZACHAJ, *Ironia i miłość*, Wrocław 1996, s. 91.

¹⁸ Tenże, *Postmodernizm*, w: *Słownik społeczny*, red. B. Szlachta, Kraków 2004, s. 936.

¹⁹ Tamże.

²⁰ J. ŻYCIŃSKI, *Bóg postmodernistów...*, dz. cyt., s. 29.

²¹ A. SZACHAJ, *Postmodernizm...*, dz. cyt., s. 937.

²² Tamże, s. 939.

²³ Tamże.

Refleksja postmodernistyczna wyraża się przede wszystkim w sztuce i w praktykach artystycznych. Ważne stają się nowość i oryginalność sztuki. Artysta powinien wyrażać swoją podmiotowość, znamionując ją autentycznością i transgresją. Widoczna staje się ironiczna gra z przeszłością poprzez eksperymentalizm, eklektyzm i szokujące zestawienie²⁴.

Warto podkreślić, że w skrajnej wersji dekonstrukcjonizmu postmodernizm stanowi nurt negatywny, pesymistyczny, wręcz nihilistyczny, bez wizji przyszłości oraz wyrasta z przeświadczenia, że ludzkość znalazła się w czasach ostatecznych – laicki millenaryzm i katastrofizm – i dlatego nie wierzy w możliwy fundament dla kultury²⁵.

W tym chaosie i wieloznaczności interpretacji obserwowanych zjawisk oraz akceptacji dla wielości prawd, punktów widzenia, kultur i różnych kontekstów ich interpretacji Kościół na nowo podkreślił postawę otwartości, dialogu i pre-ewangelizacji ze strony Kościoła wobec współczesnej kultury i współczesnego człowieka.

Pre-ewangelizacja

Świat może być pomocny dla Ewangelii, dlatego Sobór Watykański II (1962–1965) wskazał na obecność Kościoła w świecie, który powinien stosować pre-ewangelizację²⁶, czyli etap wstępny ewangelizacji. W pewnym sensie będzie to specyficzny rodzaj apologetyki chrześcijańskiej polegającej na usunięciu przeszkód i uprzedzeń wobec chrześcijaństwa oraz oczyszczenie idei Boga. Pre-ewangelizacja powinna wzbudzić w potencjalnych odbiorcach Ewangelii głębokie zainteresowanie Bogiem i chrześcijaństwem, tak aby chcieli słuchać kerygmatu. Stąd także posługa poprzedzająca ewangelizację, jak już i sama ewangelizacja Kościoła, powinna łączyć cel zbawczy z możliwością uczynienia życia człowieka bardziej ludzkim²⁷. Nie należy więc rozdzielać tych dwóch pojęć, jak zalecał Paweł VI, gdyż pre-ewangelizacja jest początkującą i niepełną ewangelizacją²⁸. Co więcej, papież Paweł VI ujmując bardzo szeroko pojęcie ewangelizacji dokonał niejako wchłonięcia terminu pre-ewangelizacji. Stąd w następnej części artykułu skupimy się na różnorodności i bogactwie pojęcia ewangelizacji.

²⁴ A. SZACHAJ, *Postmodernizm...*, dz. cyt., s. 940.

²⁵ A. BRONK, *Krajobraz postmodernistyczny*, „Ethos” 1–2(1996), s. 93.

²⁶ Zob. S. DYK, *Pre-ewangelizacja otwarciem drzwi dla Ewangelii*, „Kieleckie Studia Teologiczne” (dostępne na: <www.kst.kielce.opoka.org.pl/Dyk.html>) [data dostępu: 20 listopada 2013 r.].

²⁷ SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (7 grudnia 1965), w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, nr 44.

²⁸ PAWEŁ VI, Adhortacja apostolska *Ewangelii nuntiandi* o ewangelizacji w świecie współczesnym (8 grudnia 1975) [dalej: EN], nr 51.

Ewangelizacja

Kryzys ludzkości w XX wieku wyraża się – według Pawła VI – w słowach, że „religia Boga, który stał się człowiekiem, spotkała się z religią człowieka, który czyni się Bogiem”²⁹. Wobec tej rzeczywistości w 1975 roku opublikował adhortację apostołską *Evangelii nuntiandi*, stwierdzając, że ewangelizacja wyraża się w posłannictwie Kościoła i oznacza całą jego działalność skierowaną do wszystkich ludzi. Co więcej, jest ona związana z procesami upowszechniania i całościowego wyzwolenia człowieka³⁰. Generalizując, można powiedzieć, że „cała działalność Kościoła jest wyrazem miłości, która pragnie całkowitego dobra człowieka: pragnie jego ewangelizacji przez słowo i sakramenty, co jest dziełem często heroicznym w jego historycznej realizacji; pragnie jego promocji w różnych wymiarach życia i ludzkiej aktywności”³¹.

Uszczegóławiając, ewangelizacja oznacza pierwsze głoszenie Ewangelii tym, którzy jej nie słyszeli albo słysząc jeszcze jej nie przyjęli. Również Kościół rozwija swoją działalność w dwu kierunkach: *ad intra* – ku wierzącym, oraz *ad extra* – wobec świata, przy czym te działania wzajemnie się przenikają i uzupełniają.

Działalność *ad intra*, zwana autoewangelizacją, zmierza do takiego ożywienia duchowego chrześcijan, że chcą się nim dzielić z innymi, a ich świadectwo staje się wiarygodne. Działalność *ad extra* jest konsekwencją wewnętrznej odnowy i żywotności Kościoła, gdyż sami im bardziej są przeniknięci Duchem Bożym, tym owocniej przekazują światu Dobrą Nowinę, ale także im lepiej rozumieją świat i odczytują w nim znaki Boże, tym głębiej wnikają w ducha Ewangelii³².

Paweł VI wskazuje na trzy grupy ludzi, którym powinna być głoszona Ewangelia: ci, którzy nie są jeszcze chrześcijanami, chrześcijanie, którzy potrzebują pomocy w rozwoju wiary, oraz ci, którzy już nie są chrześcijanami. Dzięki tym grupom można określić rodzaje ewangelizacji: ewangelizację misyjną, ewangelizację pastoralną i reewangelizację, czyli ewangelizację powtórzną (EN 51–56).

²⁹ Fragment przemówienia Pawła VI wygłoszonego podczas ostatniej sesji publicznej Soboru Watykańskiego II (7 grudnia 1965). H. DE LUBAC, *O naturze i lasce*, Kraków 1986, s. 152.

³⁰ G. GROppo, *Evangelii nuntiandi*, w: *Słownik katechetyczny*, red. J. Gevaert, K. Misiaszek, Warszawa 2007, s. 254; W. PRZYCZYNA, *Teologia ewangelizacji*, Kraków 1992, s. 28.

³¹ BENEDYKT XVI, Encyklika *Deus caritas est* o miłości chrześcijańskiej (25 grudnia 2005) [dalej: DCE], nr 19.

³² K. JEZYNA, *Moralne przesłanie nowej ewangelizacji. Wezwanie do odnowy Kościoła i świata*, Lublin 2002, s. 29; zob. W. PRZYCZYNA, *Teologia ewangelizacji...*, dz. cyt., s. 197–198.

Nowa ewangelizacja i implikacje pastoralno-katechetyczne

Kontynuatorem myśli papieża Pawła VI był Jan Paweł II, który jako pierwszy użył terminu nowa ewangelizacja. Mówił o niej podczas pierwszej pielgrzymki do Polski w 1979 roku, w Nowej Hucie:

Kiedy postawiono opodal tego miejsca nowy drewniany krzyż, było to w okresie Millenium. Otrzymaliśmy znak, że na progu nowego Tysiąclecia – w te nowe czasy i nowe warunki – wchodzi na nowo Ewangelia [...]. Rozpoczęła się nowa ewangelizacja, jak gdyby druga, a przecież ta sama, co pierwsza. Krzyż trwa, choć zmienia się świat. Dziękujemy dzisiaj przy krzyżu nowohuckim za ten nowy początek ewangelizacji³³.

Nowa ewangelizacja ma być nie tylko przypomnieniem czy powtórnym głoszeniem Ewangelii Chrystusowej, ale postawieniem w centrum Chrystusa i kształtowaniu własnej przyszłości na podstawie Jego Osoby³⁴. W słowach skierowanych do biskupów Ameryki Łacińskiej papież mówił:

Nie chodzi tu o ponowne wykonanie czegoś, co zostało źle zrobione lub się nie sprawdziło, tak jakby nowe działanie było osądzeniem poprzedniego, stwierdzeniem jego niepowodzenia. Nowa ewangelizacja nie ma być kopią pierwszej, nie chodzi tu jedynie o powtórkę, lecz o odwagę próbowania nowych dróg, w obliczu nowych okoliczności, w których Kościół ma głosić dzisiaj Ewangelie³⁵.

W sensie ogólnym nowa ewangelizacja oznacza ewangelizowanie świata, gdzie Kościół ciągle spełnia misję proklamowania Dobrej Nowiny, obejmując integralnie człowieka wraz z jego kulturą, a w sensie specyficznym nowa ewangelizacja jest ewangelizowaniem osób i środowisk niegdyś chrześcijańskich ze szczególną troską o osoby niepraktykujące i te osoby ochrzczone, które chociaż utożsamiają się z Kościołem, to jednak odrzucają niektóre bądź większą część wartości chrześcijańskich³⁶. Powodem nowej ewangelizacji jest sytuacja, w której „całe kraje i narody, w których niegdyś religia i życie chrześcijańskie kwitły i dały początek wspólnocie wiary żywej i dynamicznej, dzisiaj wystawione są na ciężką próbę, a niekiedy podlegają procesowi radykalnych przemian wsku-

³³ JAN PAWEŁ II, *Homilia podczas Mszy Świętej w sanktuarium Krzyża Świętego w Mogile–Nowej Hucie*, w: *Pielgrzymka do Ojczyzny*, Warszawa 1979, s. 278–279.

³⁴ Tenże, *Przemówienie na rozpoczęcie ogłoszonej przez CELAM „Nowenny 500-lecia”, przygotowującej do jubileuszu ewangelizacji Ameryki*, „L'Osservatore Romano” (wyd. polskie), 10(1984), s. 18.

³⁵ SYNOD BISKUPÓW, *XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne. Nowa ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej. Lineamenta*, Watykan 2011, nr 5 (Dostępne na: <www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20110202_lineamenta-xiii-assembly_pl.html>) [data dostępu: 25 października 2013 r.].

³⁶ Zob. M. ZAJĄC, *Nowa ewangelizacja*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 10, Lublin 2010, k. 13–14.

tek szerzenia się zubożenia religijnego, sekularyzmu i ateizmu [...] i hołdują zasadzie: «żyć tak, jak gdyby Bóg nie istniał»³⁷.

Odbiorcami nowej ewangelizacji nie mogą być tylko jednostki, ale winny nimi być całe grupy ludzi żyjących w różnych sytuacjach, środowiskach i kulturach. Najpierw ci objęci duszpasterstwem zwyczajnym, regularnie uczestniczący w życiu wspólnoty, karmiący się słowem Bożym i Chlebem eucharystycznym, aby ich serca zostały rozpalone Duchem Świętym³⁸. Drugim środowiskiem są „osoby ochrzczone, które jednakże nie żyją zgodnie z wymogami chrztu świętego, nie przynależą całym sercem do Kościoła, nie doświadczają już pociechy płynącej z wiary. Kościół jako zawsze troskliwa matka stara się, aby przeżyli oni nawrócenie, które przywróciłoby im radość wiary oraz pragnienie zaangażowania się w Ewangelię” (EG 14).

W końcu ewangelizacja związana istotnie z głoszeniem Ewangelii będzie dotyczyć tych, którzy nie znają Jezusa Chrystusa lub zawsze Go odrzucali.

Wielu z nich, ogarniętych tęsknotą za obliczem Boga, szuka Go w skrytości, również w krajach o starej tradycji chrześcijańskiej. Wszyscy mają prawo przyjąć Ewangelię. Chrześcijanie mają obowiązek głoszenia jej, nie wykluczając nikogo, nie jak ktoś, kto narzuca nowy obowiązek, ale jak ktoś, kto dzieli się radością, ukazuje piękną perspektywę, wydaje upragnioną ucztę. Kościół nie rośnie przez prozelityzm, ale „przez przyciąganie” (EG 14).

Celem nowej ewangelizacji jest „kształtowanie dojrzałych wspólnot kościelnych, w których wiara ujawnia się i urzeczywistnia w całym swoim pierwotnym znaczeniu jako przylgnięcie do osoby Chrystusa i do Jego Ewangelii, jako spotkanie i sakramentalna komunია z Chrystusem, jako życie w duchu miłości i służby” (ChL 35).

Punktem odniesienia dla nowej ewangelizacji powinno być także skorzystanie z podstawowych wymiarów misji lub ewangelizacji: a) *głoszenie*: kerygmat, nawrócenie, chrzest, przeszczepienie Kościoła (aspekt religijny); b) *wyniesienie człowieka* w jego wolności (wymiar społeczny); c) *dialog międzyreligijny*³⁹. Co więcej, to właśnie wsłuchanie się w Ducha Świętego ma istotne znaczenie dla nowej ewangelizacji, gdyż jest ona „czynnością przede wszystkim duchową, umiejętnością uobecniania dziś przez nas odwagi i mocy pierwszych chrześcijan, pierwszych misjonarzy. Jest to zatem czynność, która wymaga przede wszystkim procesu rozeznania w kwestii, na ile chrześcijaństwo jest dziś zdrowe, a także oceny uczynionych już kroków i napotkanych trudności”⁴⁰. Nowa ewangelizacja

³⁷ JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici* o powołaniu i misji świeckich w Kościele i świecie (30 grudnia 1988) [dalej: ChL], nr 34.

³⁸ FRANCISZEK, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie (24 listopada 2013) [dalej: EG], nr 14.

³⁹ O. DEGRIJSE, *Od Ad gentes do Redemptoris missio*, „Communio” 8(1993), s. 118–119.

⁴⁰ SYNOD BISKUPÓW, XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne. *Nowa ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej. Lineamenta*, Watykan 2011, nr 5 (Dostępne na:

oznaczałyby świadomą nowość wobec istotowej posługi Kościoła w wymiarze formalno-pojęciowym, a w zakresie dotychczasowych sposobów duszpasterzowania cieszyłyby się nowością merytoryczną wobec określonej wspólnoty⁴¹.

Patrząc na współczesnego człowieka, który żyje niejako poza kulturą i doświadcza trudności w kształtowaniu swojej chrześcijańskiej tożsamości, trzeba zwrócić szczególną uwagę na nową pedagogię przekazu Ewangelii uwzględniającą nowe metody, formy i drogi dotarcia do współczesnych kultur i współczesnego człowieka.

W pierwszej kolejności chodzi o prawdziwych świadków wiary, a więc ludzi zakorzenionych w krzyżu Chrystusa i otwartych na działanie Ducha Świętego, którzy obudzą w sobie wiarę, aby nią żyli i dawali świadectwo o Chrystusie⁴². Świadkowie wiary uznają, że „Prawda, którą jest Chrystus, domaga się, by ją przyjąć jako uniwersalny autorytet”⁴³. W celu dawania świadectwa budują oni własną osobowość, wzmacniając więzi z Chrystusem przez nawrócenie, miłość Eucharystii, która ożywi misję niesienia Chrystusa⁴⁴, przewyższanie egocentryzmu na rzecz chrystocentryzmu, poprzez ducha modlitwy oraz gotowość do cierpienia i obumierania⁴⁵. Ta „nowa moralność” zakorzeniona jest w miłości Boga i bliźniego oraz oznacza chrześcijański sposób życia, który jest wskazaniem drogi pójścia za Chrystusem, aby stać się Jego uczniem. Dlatego warunkiem skuteczności i źródłem dynamizmu nowej ewangelizacji jest nie tylko dar słowa głoszonego, ale także dar słowa przeżywanego, czyli świadectwo życia⁴⁶. To ostatnie powinno znajdować swoje przedłużenie w słowie. Wyraża się ono w dobrym przykładzie codziennego życia, miłości wobec cierpiących biedę materialną i duchową, a w sytuacji apologetyki wiary gotowość nawet do męczeństwa⁴⁷.

Wśród świadków wiary są przede wszystkim kapłani, którzy „bezwzględnie i w pełni przeżywają tajemnicę Chrystusa i potrafią wypracować nowy styl życia duszpasterskiego, w głębokiej jedności z papieżem, biskupami i z innymi

---

<www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20110202_lineamenta-xiii-assembly_pl.html> [data dostępu: 25 października 2013 r.].

⁴¹ B. DRODŹ, *Nowość nowej ewangelizacji*, „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 11(2012), nr 1, s. 26.

⁴² A. WOJTCZAK, *Wprowadzenie*, w: *Nowa ewangelizacja potrzebuje nowych głosicieli Ewangelii. Materiały z sympozjum w Obrze. 19–20 kwietnia 2001*, red. tenże, Poznań 2001, s. 9.

⁴³ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Fides et ratio* o relacjach między wiarą a rozumem (14 września 1998) [dalej: FR], nr 92.

⁴⁴ BENEDYKT XVI, Adhortacja apostolska *Sacramentum caritatis* o Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła (22 lutego 2007) [dalej: SC], nr 86.

⁴⁵ J. RATZINGER, *Nowa ewangelizacja*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 6(2001), s. 36-37.

⁴⁶ Tenże, Encyklika *Veritatis splendor* o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła (6 sierpnia 1993), nr 107.

⁴⁷ G. PUCHALSKI, *Katecheza w kontekście nowej ewangelizacji w nauczaniu Jana Pawła II*, Olsztyn 2002, s. 126.

kapłanami oraz w owocnej współpracy z wiernymi świeckimi, szanując i rozwijając różne role, charyzmaty i posługi we wspólnocie kościelnej⁴⁸.

Zycie dla Chrystusa i wierność Ewangelii może przerażać kapłana – jak zauważył św. Augustyn, który swoją codzienność opisywał takimi oto słowami:

Upominać niedyscyplinowanych, pocieszać małodusznych, podtrzymywać słabych, zbijać argumenty przeciwników, strzec się złośliwych, nauczać nieumiejętnych, zachęcać leniwych, mitygować kłótliwych, powstrzymywać ambitnych, podnosić na duchu zniechęconych, godzić walczących, pomagać potrzebującym, uwalniać uciśnionych, okazywać uznanie dobrym, tolerować złych i [niestety!] kochać wszystkich⁴⁹.

Jednak przeżywanie kapłaństwa jako szczególnej drogi do świętości owocuje odpowiedzią na głębokie tajemnice ludzkiej egzystencji, które poruszają ludzkie serca. Wśród nich są pytania o naturę człowieka, o sens i cel jego życia, o to, co jest dobrem, a co grzechem, jakie jest źródło i jaki cel cierpienia, na jakiej drodze można osiągnąć prawdziwą szczęśliwość, czym jest śmierć, sąd i wymiar sprawiedliwości po śmierci, oraz czym jest ostateczna i niewysłowiona tajemnica, ogarniająca człowieka, z której bierzemy początek i ku której dążymy⁵⁰. Obecność kapłana jest istotna dla przekazu orędzia Ewangelii, stąd ważnym zadaniem biskupów jest bardziej równomierne rozmieszczanie duchowieństwa, zachęcanie go do solidnej pracy i większej wrażliwości oraz wzywianie do jeszcze większej dyspozycyjności w służbie Kościołowi, a tam, gdzie są potrzeby, do ofiary i poświęcenia (SC 25).

Włączenie do wspólnoty kościelnej na terenach zsekularyzowanych, czy to w przypadku dorosłego, który prosi o przynależność do Kościoła, czy rodziców proszących o sakramenty dla swoich dzieci, stanowi okazję do inicjacji chrześcijańskiej i jest wyzwaniem pastoralnym. Kapłani w pracy duszpasterskiej na drodze wtajemniczenia chrześcijańskiego powinni zawsze angażować rodzinę. „Przyjęcie chrztu, bierzmowania i przystąpienie po raz pierwszy do Eucharystii są momentami decydującymi nie tylko dla osoby, która przyjmuje te sakramenty, ale również dla całej rodziny⁵¹. Papież Benedykt zwracał szczególną uwagę na znaczenie Pierwszej Komunii św. Jak zauważa, „u wielu wiernych ten dzień pozostaje słusznie na zawsze w pamięci jako pierwszy moment, w którym, choć jeszcze w załążku, rozpoznało się wagę osobistego spotkania z Jezusem⁵²”.

⁴⁸ JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis* o formacji kapłanów we współczesnym świecie (25 marca 1992), nr 18.

⁴⁹ BENEDYKT XVI, Encyklika *Spe salvi* o nadziei chrześcijańskiej (30 listopada 2007), nr 29.

⁵⁰ SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich „Nostra aetate”* (28 października 1965), w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 2002, nr 1.

⁵¹ SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich „Nostra aetate”*, dz. cyt.

⁵² Tamże, nr 19.

W nowej ewangelizacji obok kapłanów najsilniejszym świadkiem wiary jest rodzina chrześcijańska (*Familia Christiana*). To ona jest pierwszą wspólnotą powołaną do głoszenia Ewangelii osobie ludzkiej, aby doprowadzić ją do pełnej dojrzałości ludzkiej i chrześcijańskiej⁵³. Przekaz wiary zawarty w posłannictwie wychowawczym rodziny chrześcijańskiej jest prawdziwą posługą, poprzez którą dokonuje się przekazywanie i promieniowanie Ewangelii. Stąd rodzice są pierwszymi głosicielami Ewangelii wobec dzieci (FC 39)⁵⁴. To oni ukazują, że „wiara w możliwość poznania prawdy mającej wartość uniwersalną nie jest bynajmniej źródłem nietolerancji; przeciwnie, stanowi nieodzowny warunek szczerego i autentycznego dialogu między ludźmi. Tylko spełniając ten warunek, mogą oni przewyciężyć podziały i razem dążyć do poznania całej prawdy, przemierzając drogi, które zna tylko Duch zmartwychwstałego Chrystusa” (FR 92). To właśnie prawda posiada charakter uniwersalny i staje się ważniejsza od osobistego doświadczenia⁵⁵. Wspólnota z Bogiem-Prawdą ma pierwszeństwo nad wspólnotą z ludźmi i dzięki temu może być budowana solidarność międzyludzka.

To właśnie, jak czytamy w *Evangelii gaudium*:

na mocy otrzymanego chrztu każdy członek Ludu Bożego stał się uczniem-misjonarzem (por. Mt 28, 19). Każdy ochrzczony, niezależnie od swojej funkcji w Kościele i stopnia wykształcenia w wierze, jest aktywnym podmiotem ewangelizacji i czymś niestosownym byłoby myślenie o schemacie ewangelizacji prowadzonej przez wykwalifikowanych pracowników, podczas gdy reszta wiernego ludu byłaby tylko odbiorcą ich działań. Nowa ewangelizacja powinna pociągać za sobą nowy protagonizm każdego z ochrzczonych. To przekonanie przybiera formę apelu skierowanego do każdego chrześcijanina, by nikt nie wyrzekł się swojego udziału w ewangelizacji. Jeśli ktoś rzeczywiście doświadczył miłości Boga, który go zbawia, nie potrzebuje wiele czasu, by zacząć Go głosić i nie może oczekiwać, aby udzielono mu wielu lekcji lub długich pouczeń. Każdy chrześcijanin jest misjonarzem w takiej mierze, w jakiej spotkał się z miłością Boga w Chrystusie Jezusie. Nie mówmy już więcej, że jesteśmy „uczniami” i „misjonarzami”, ale zawsze, że jesteśmy „uczniami-misjonarzami” (EG 120).

Bóg-Prawda nie jest własnością wspólnoty kościelnej. Właściwe rozumienie prawdy wyklucza jej reicyzację, albowiem „każda odkryta prawda jest zawsze tylko etapem drogi ku owej pełnej prawdzie, która zostanie uznana ostatecznie w Objawieniu Bożym” (FR 2). Ostatecznie prawda, jaką głosi

⁵³ JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostołska *Familiaris Consortio* o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym (22 listopada 1981) [dalej: FC], nr 2; zob. K. KLAUZA, *Małżeństwo ikoną Boga według adhortacji „Familiaris consortio”*, „Roczniki Teologiczne” 54(2007), z. 2, s. 125–140.

⁵⁴ D. ADAMCZYK, *Powołanie do małżeństwa w świetle adhortacji apostołskiej „Familiaris consortio” Jana Pawła II*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 7(2007), nr 4, s. 17–28.

⁵⁵ R. HAJDUK, *Kościół w służbie wartości, czyli o aksjologii postmodernizmu i jej pastoralnych implikacjach*, „Keryks” 7(2008), s. 310.

chrześcijaństwo, jest prawdą osobową – jest nią Jezus Chrystus. Chrystus jest pełnią Objawienia. To, co w Nim się objawia – jest pełnią prawdy, objawiając Boga w Trójcy Jedynej⁵⁶.

Przekaz osobowej prawdy – Jezusa Chrystusa – powinien korzystać ze środków społecznego przekazu. Trzeba włączyć orędzie chrześcijańskie w tę nową kulturę stworzoną przez nowoczesne środki przekazu, a Kościół ma być obecny w świecie środków przekazu w sposób otwarty i aktywny⁵⁷.

Kościół uświadamia sobie, że w pewnym sensie katechizacja powinna stanowić element procesu nowej ewangelizacji. W katechezie fundamentalną istotną rolę odgrywa pierwsze przepowiadanie lub „kerygmat”, która powinna zajmować centralne miejsce w działalności ewangelizacyjnej i w każdej próbie odnowy kościelnej (EG 164). Wyraża się ona – według papieża Franciszka – w prostych słowach: „Jezus Chrystus cię kocha, dał swoje życie, aby cię zbawić, a teraz jest żywy u twego boku codziennie, aby cię oświecić, umocnić i wyzwolić”. W katechezie nie powinno rezygnować się z „kerygmy”, gdyż cała formacja chrześcijańska jest jej pogłębieniem (EG 165). Potwierdza to praktyka katechetyczna, która unaocznia, że często pierwsza ewangelizacja uczniów nie miała miejsca i nawrócenie się nie dokonało, stąd konieczny wydaje się powrót do sprawdzonego już w starożytności katechumenatu w formie neo- lub deutero katechumenatu, który odbywałby się w czasie normalnej katechizacji⁵⁸. Dzięki temu nie tylko będzie widoczna troska katechety o umocnienie wiary i jej nauczanie, ale także o jej stałe rozbudzanie⁵⁹.

Istnieje dwoista zależność ewangelizacji i katechizacji. Kościół z mocą Ducha Świętego jest świadom wiary współczesnych adresatów i ich nowych kryzysów, dlatego stara się odważnie wyjść naprzeciw ich ciemnościom i doświadczeniu niezrozumienia, a w końcu wczuć się w ich potrzeby, wybierając właściwe drogi naśladowania Chrystusa⁶⁰. Podczas głoszenia Ewangelii w duszpasterstwie konieczne jest zachowanie należytej proporcji:

⁵⁶ D. KOWALCZYK, *Co mają wspólnego Ateny, Jerozolima i Indie?*, w: *Rozum i wiara mówią do mnie*, red. K. Mądela, Kraków 1999, s. 212.

⁵⁷ JAN PAWEŁ II, *Encyklika „Redemptoris missio” o stałej aktualności posłania misyjnego* (7 grudnia 1990), nr 37; również internet jest cenną przestrzenią nowej ewangelizacji. Zob. A. DRAGUŁA, *Ewangelizacja w erze komputerów*, „Ethos” 18(2005), nr 1–2, s. 395–405.

⁵⁸ JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostolska Catechesi tradendae o katechizacji w naszych czasach* (16 października 1979) [dalej: CT], nr 19; por. M. FINKE, *Katechizacja jako katechumenat*, „Katecheta” 8(1964), nr 5, s. 205–212.

⁵⁹ Por. R. MURAWSKI, *Ewangelizacyjny charakter katechezy*, „Ateneum Kapłańskie” 118(1992), z. 2, s. 188–190; por. J. CHARYTAŃSKI, *Katechizacja jako forma ewangelizacji*, „Katecheta” 19(1975), nr 4, s. 148; por. T. PIETRZYK, *Katechizacja w procesie ewangelizacji*, „Katecheta” 28(1984), nr 2, s. 60–64.

⁶⁰ J. KOCHEL, *Propozycja katechetyki o charakterze ewangelizacyjnym*, w: *Katechetyk i katecheza u progu XXI wieku*, red. A. Kiciński, Poznań 2007, s. 213.

w częstotliwości, z jaką porusza się niektóre tematy, oraz w akcentach, jakie się kładzie w przepowiadaniu. Na przykład, jeśli jakiś proboszcz podczas roku liturgicznego mówi dziesięć razy o wstrzeźliwości, a tylko dwa lub trzy razy o miłosierdziu czy sprawiedliwości, dochodzi do dysproporcji, powodującej, że przysłonięte zostają te właśnie cnoty, które powinny być bardziej obecne w przepowiadaniu i katechezie. To samo ma miejsce, gdy bardziej się mówi o prawie niż o łasce, bardziej o Kościele niż o Jezusie Chrystusie, bardziej o papieżu niż o Słowie Bożym (EG 38).

Prowadzenie dialogu z osobami o dyferencjalnej religijności może ułatwić metoda wypracowana przez międzywojenny francuski ruch JOC (*Juennese Ouvriere Chretienne*), która oparta jest na schemacie: *voir – jurgi – agir* (widzieć – osądzić – działać). Dzięki tej metodzie, która zasługuje na szczególne wyróżnienie, można oświetlić niejako przedpola wiary dla nowej ewangelizacji. Zgodnie z tym modelem wybrany problem życia rozważa się w trzech etapach:

Voir – widzieć rzeczywistość czy sytuację, to najpierw wejść w kontakt z innymi i nasze osobiste doświadczenie skonfrontować z doświadczeniem innych ludzi. Dzielić się doświadczeniem z innymi i podzielać doświadczenie innych, to bardzo ważny punkt w nauczaniu religijnym [...], gdyż może to prowadzić do postawy otwarcia na doświadczenie innych, zwłaszcza starszych ludzi. *Juger* – ocenić sytuację. Od strony psychologicznej oznacza to nieco się oddalić, wziąć dystans, spojrzeć niejako z zewnątrz, aby ocenić, jakie wartości prezentuje dana sytuacja. *Agir* – działać. W tym trzecim etapie chodzi o zaangażowanie. Jest tu miejsce i czas na pytanie: Co uczynimy? Co należy zmienić? W jakim kierunku działać?⁶¹

Drugim etapem jest płaszczyzna wiary, którą również można realizować metodą *voir – juger – agir*, stąd chrześcijanin w objawieniu i nauce Kościoła znajdzie główne źródło i materiał osądu (*juger*), a działanie (*agir*) będzie oparte na chrześcijańskim sumieniu⁶².

Interioryzacja w nowej ewangelizacji polegałaby na analizie najważniejszych współczesnych tematów dotyczących życia człowieka, współczesnego świata i odnoszących się do określonej sytuacji egzystencjalnej odbiorcy w kontekście postawy chrześcijanina. Wśród istotnych pytań będą: Co stanowi wartość człowieka? Jakie są najgłębsze wartości ludzkiej osoby? Jakie są wartości moralne? Jaka jest wartość miłości?⁶³ Czy życie ludzkie ma charakter święty i nienaruszalny? Czy Jezus Chrystus jest Bogiem-Człowiekiem?⁶⁴

⁶¹ J. BAGROWICZ, *Towarzyszyć wzrastaniu. Z dyskusji o metodach i środkach edukacji religijnej młodzieży*, Toruń 2006, s. 164.

⁶² Tamże.

⁶³ K. PAWLINA, *Katechizacja narzędziem ewangelizacji*, „Znak” 52(2000), nr 9, s. 30. Dobrym punktem wyjścia w przekazie Ewangelii są doświadczenia życiowe katechizowanych, a z prawdą o Bogu najłatwiej trafić do człowieka poprzez odniesienie do miłości.

⁶⁴ J. BAGROWICZ, *Towarzyszyć wzrastaniu...*, dz. cyt., s. 170–171.

Pytania dotyczące sensu ludzkiego życia powinny implikować te same pytania w świetle nauki i dzieła Jezusa Chrystusa. Zaszczepienie potrzeby zbawienia musi wynikać z uświadomienia sobie nędzy moralnej człowieka i problemu zła czy też pewnego rodzaju nieuporządkowania w sercu człowieka. Istnieją też pytania dotyczące wszechświata, a także przyszłości człowieka i całej ludzkości, godności i wartości człowieka, miłości i życia rodzinnego⁶⁵. Kolejne tematy do rozważenia to: fakt istnienia religii oraz fakt chrześcijaństwa, Kościół, chrześcijańskie normy moralne, historia zbawienia⁶⁶, aktywna obecność w świecie i doskonalenie go⁶⁷.

Dialog na temat współczesnych tematów w kontekście postaw chrześcijanina powinien dokonywać się w świetle katolickiej nauki społecznej⁶⁸, będącej niejako narzędziem nowej ewangelizacji, gdyż:

omawia takie zagadnienia, jak: prawa człowieka, troska o ubogich, rodzinę i wychowanie, szacunek do życia od poczęcia do naturalnej śmierci, powinności państwa, ustrój społeczności narodowej i międzynarodowej, natura, warunki i cele autentycznego rozwoju, życie gospodarcze, kultura, wojna i pokój. Jej zadaniem jest ukazanie nieprzekraczalnych granic oddziaływania systemów politycznych i ekonomicznych w trosce o integralny rozwój człowieka i narodów⁶⁹.

Dramatem także naszej epoki jest przepaść między wiarą a nowoczesną kulturą. Europejska kultura ponowoczesna jest tylko częściowo przeniknięta duchem Ewangelii⁷⁰.

Obecność Jezusa Chrystusa oraz wylanie Ducha Świętego są wydarzeniami, które mogą w sposób trwały konfrontować się z każdą rzeczywistością kulturową, aby ją poddać działaniu ewangelicznego zaczynu, oraz aby w tym kryterium dokonać wartościowania tego wszystkiego, co chrześcijanin napotyka w różnych przejawach kultury, pamiętając o słowach św. Pawła: „Wszystko badajcie, a co szlachetne – zachowujcie” (SC 78).

Istnieje nadzieja, także poparta refleksją socjologów religii, że głównym zadaniem nowej ewangelizacji powinno być nadal wszczepianie sił Ewangelii

⁶⁵ J. BAGROWICZ, *Towarzyszyć wzrastaniu...*, dz. cyt., s. 170–171.

⁶⁶ Zob. J. TARNOWSKI, *Próby dialogu z młodymi: Prekatecheza egzystencjalna*, Katowice 1983. Niezwykle trudny temat, gdyż historia jest często przedstawiana w formie sensacji, powierzchownie i płytko, dlatego szczególnie wśród młodzieży może pojawić się pytanie: Dlaczego Abraham lub Jezus Chrystus mieliby być ważniejsi niż na przykład bohaterowie komiksów?

⁶⁷ J. BAGROWICZ, *Towarzyszyć wzrastaniu...*, dz. cyt., s. 172–181.

⁶⁸ Zob. P. KULBACKI, *Ewangelizacja i nauczanie społeczne Kościoła*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 16(2007), s. 105–110.

⁶⁹ G. PUCHALSKI, *Katecheza w kontekście...*, dz. cyt., s. 127.

⁷⁰ Z. FALCZYŃSKI, *Teologia w kontekście ponowoczesności*, w: *Postmodernizm. Wyzwanie dla chrześcijaństwa*, red. Z. Sareło, Poznań 1995, s. 111.

w samą istotę kultury z zachowaniem tego, co jest wartościowe i co stanowi jej bogactwo (por. CT 53)⁷¹. Nie można odłączać orędzia Ewangelii od kultury oraz trzeba nieustannie pamiętać, że moc Ewangelii i inspirowanie się nią przekształca wiele elementów kultury. Wobec zaistniałej kultury ponowoczesnej chrześcijanie nie mogą poddać się jej naciskom, lecz muszą krytycznie ją rozoznawać i rozstrzygać⁷². Trzeba więc powiedzieć, że zadaniem nowej ewangelizacji w postmodernistycznej rzeczywistości jest obrona racjonalności religii, która żyje z istoty wiary⁷³.

Zakończenie

Ukazując zagadnienia nowej ewangelizacji w postmodernistycznym świecie, trzeba powiedzieć, że współczesny człowiek, chociaż jest krytyczny wobec wszelkich autorytetów, sztywnych hierarchii wartości, idei postępu, idei rozumności i racjonalności dziejów – podobnie jak w poprzednich epokach – tęskni za Bożą prawdą i miłością⁷⁴. Nowa ewangelizacja jest odpowiedzią na wyzwania obecnego czasu, które są natury antropologicznej i społeczno-kulturowej oraz religijno-kościelnej.

Wskazując na perspektywę antropologiczną, nowa ewangelizacja urzeczywistnia się poprzez promocję człowieka i rodziny. Oznacza to zaangażowanie w obronę życia, godności i praw człowieka oraz rodziny, a także w formację sumienia, w trosce pasterskiej o właściwy i pełny rozwój człowieka i rodziny, jak też w opiece nad małżeństwami i rodzinami, które znajdują się w sytuacjach trudnych lub nieprawidłowych⁷⁵.

Po Soborze Watykańskim papież, zanurzeni w profetycznej misji Chrystusa na polu sprawiedliwości i pokoju oraz przewodząc po apostołsku Chrystusowemu Kościołowi, rozeznali nowe wymogi ewangelizacji⁷⁶, przekazując niezwykle szerokie spektrum zadań: poczynawszy od człowieka, poprzez najbliższe środowisko jego życia, a więc rodzinę – jako domowy Kościół, jak również ośrodki kształcenia i wychowania (szkoły⁷⁷, uniwersytety), aż po sfery organizujące życie społeczne, polityczne i kulturalne.

⁷¹ Z. FALCZYŃSKI, *Teologia w kontekście ponowoczesności...*, dz. cyt., s. 111; G. PUCHALSKI, *Katecheza w kontekście...*, dz. cyt., s. 126.

⁷² „Podobnie Ojcowie Kościoła nie poddali się naciskom mitologicznej teologii”. Z FALCZYŃSKI, *Teologia w kontekście ponowoczesności...*, dz. cyt., s. 111.

⁷³ Tamże, s. 112.

⁷⁴ M. DZIEWIECKI, *Komunikacja pastoralna*, Kraków 2006, s. 84.

⁷⁵ I. CELARY, *Dzieło nowej ewangelizacji w ujęciu papieża Jana Pawła II*, „Studia Pastoralne” 2(2006), s. 190.

⁷⁶ BENEDYKT XVI, Encyklika *Caritas in veritate* o integralnym rozwoju ludzkim w miłości i prawdzie (29 czerwca 2009), nr 12.

⁷⁷ Zob. R.D. GRABOWSKI, *Ewangelizacja kultury i inkulturacja Ewangelii: rola szkoły katolickiej*, „Studia Gnesnensia” 18(2004), s. 397–406.

W porządku społeczno-kulturowym perspektywą nowej ewangelizacji będzie budowanie cywilizacji miłości, której istotnymi elementami są: rodzina jako środowisko miłości, nowy styl życia, międzyludzka solidarność oraz dialog między rozumem i wiarą. Sukcesem będzie, aby podjęty w tym zakresie z nową energią wysiłek ewangelizacyjny Kościoła doprowadził do odnowienia oblicza tej ziemi⁷⁸.

Natomiast w stosunku do wyzwań natury religijno-kościelnej nowa ewangelizacja w wymiarze pastoralno-katechetycznym dotyczyłaby odbudowy życia duchowego i kościelnego, której istotnymi elementami powinny być: nowe doświadczenie Boga, nowe spojrzenie na przeszłość i nowe widzenie teraźniejszości, a Kościół winien się jawić przede wszystkim jako sakrament komunii, który wobec swoich problemów odpowiada odnową wiary jednostek oraz wspólnot kościelnych⁷⁹.

Słowa kluczowe: postmodernizm, pre-ewangelizacja, nowa ewangelizacja, Paweł VI, Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek

The new evangelization in the age of the postmodernism and her pastoral-religious education implications

Summary

The new evangelization constitutes new pedagogy of the gospel truth transmission taking new methods into account, forms and means of reaching contemporary cultures and the contemporary man. Deepened reflection over the pre-evangelization and the evangelization turns out to be equally important in order to understand current efforts of the Church in handing over the Gospel. How the current analyses prove the contemporary man is longing for God's truth and love searching for the foundation for his life. He wants to build his life and the Christian identity on the one which isn't undergoing a change – Jesus Christ. From here the new evangelization would be a reply to challenges of the today which are of anthropological and social-cultural and religious-church nature.

Tłum. K. Pronkiewicz

Key Words: postmodernizm, pre-ewangelizacja, ewangelizacja, nowa ewangelizacja, Paul VI, John Paul II, Benedict XVI, Francis

⁷⁸ I. CELARY, *Dzieło nowej ewangelizacji...*, art. cyt., s. 190.

⁷⁹ Tamże.